

Tolerancija – temeljni preduvjet obiteljskog suživota

Sead MUHAMEDAGIĆ

Sažetak

Povodom međunarodne godine tolerancije u ovom se prilogu razmatraju neki vidici ovog načela oblikovanja života koje se nadasve uočljivo javlja u svagdašnjem međugeneracijskom suživotu kako unutar kršćanske, tako i svake druge obitelji. Tom prigodom do izražaja dolaze razne razlike između u obitelji zastupljenih predstavnika dviju pa čak i triju generacija. Premda je polazište pa i skrajnji cilj postojanja svake obitelji ostvarivanje unutarobiteljskog sklada što se zasniva na uzajamnoj ljubavi, odanosti i povjerenju, praktična iskustva iz životne svakodnevice pokazuju da je tolerancija onaj temeljni preduvjet bez kojega je u konačnici nemoguće stvoriti za obitelj specifičnu idiličnu atmosferu skrovitosti, u kojoj bi se trebao odvijati život dostojan čovjeka. Zbog svega toga potrebno je sve ljude pa tako i kršćanske vjernike od malih nogu odgajati za snošljivost, jer je to važna postaja na putu do toliko željenoga prihvaćanja.

1. Uvod

Godinu 1995. Ujedinjeni narodi proglasili su *Međunarodnom godinom tolerancije*. S obzirom na sve jače izražen trend raznoraznih nesnošljivosti i odatle proizlazećih trvenja, sukoba, pa čak i nadasve brutalnih ratova (Bosna i Hercegovina, Ruanda, Čečenija i sl.) nedvojbeno se radi o dobro pogođenu odabiru, jer je *tolerancija* kao načelo snošljivosti i misaone širine jedna od značajnih poluga u mehanizmu ljudskog djelovanja, što ga (uvelike neprecizno) nazivamo demokracijom. Nepreciznost ovog, zbog prečeste uporabe, istrošenoga pojma upravo otvara prostor postojanju tolerancije kao držanja koje nije svjetonazor, jer se u demokraciji kakvu danas poznajemo *vlast naroda* ipak u konačnici ne javlja na djelu, nego se umjesto toga očituje spremnost naroda da više ili manje dobrohotno *do-pušta* upravljačke poteze većinom glasova izabраниh nositelja vlasti.

Uočivši da je *tolerancija* važno načelo djelovanja, u ovom ćemo članku promatrati kako se ona stječe, praktično provodi i unapređuje unutar *kršćanske obitelji*. I u jednoj takvoj mikrostrukturi potrebno je u mnogim situacijama doći do neke vrste konsenzusa, jer suvremeni tempo života s naglašenim individualnim životnim potrebama pojedinca zadaje kadšto bolne udarce tradicionalnom unutarobiteljskom skladu u kojemu smo ne-

koć odrastali. Taj sklad čvrsto je povezan s ljubavlju i međusobnim prihvaćanjem, a *tolerancija je važna postaja na putu do toga cilja.*

2. *Obitelj kao poprište tolerancije*

Premda nije svugdje na prvi pogled prepoznatljiva, *tolerancija* je važna, a nerijetko i temeljna okosnica međuljudskih odnosa, što se osobito može promatrati unutar *obitelji*. Budući da se u *obitelji* na malom životnom prostoru susreću predstavnici najmanje dviju a katkada i triju *generacija*, prijeko je potrebno da se zajednički život svih njezinih članova odvija po nekom redu, kako bi svakome pojedinačno bilo moguće živjeti s osjećajem da ne smeta drugima, odnosno da u svome životnom djelovanju nije ometan od drugih članova *obitelji*. To smetanje i ometanost nikad se u *obitelji* maksimalno ne postiže. Određena međusobna ograničavanja neizbježne su pojave, pa je iz svega toga vidljivo da uz svu ljubav i pozornost, izvanjski sklad i idiličnost obiteljske atmosfere ipak mora postojati još nešto što pomaže da se uvijek iznova uspostavlja ravnoteža po kojoj *obiteljski suživot* ostaje sačuvan. To *nešto* zove se *tolerancija*, a prve pouke iz te osebujne, jedino ljudima svojstvene vještine stječu se već u najranijoj dječjoj dobi.

Jedna takva lekcija svladava se primjerice kad silnom energijom nabijen trogodišnjak na svoj djetinji način shvati da u nekim trenucima ne treba skakati po stanu, jer njegovi od naporna rada umorni roditelji žele časkom počiniti. Trogodišnji mališan često će u takvoj prigodi negodovati, jer bi se on upravo u tom trenutku divno igrao i dugo bi ostao u toj svojoj igri, ali s vremenom uviđa da treba biti drugačije, da mora popustiti, jer i kada on spava, drugi ga pritom ne ometaju. Tu je na djelu *tolerancija*: dopuštamo da se događa nešto što nam baš i nije po volji, ali je valjda ipak zbog nečega dobro da je tako kako jest.

Tradicionalne *kršćanske obitelji* sa svojim patrijarhalnim ustrojstvom što se temeljilo na frontalnosti međugeneracijskih suodnosa nisu izvanjski djelovale kao *poprišta tolerancije*, makar je ona kao strategija djelovanja i u njima vidno bivala na djelu. No u ovo naše doba što je obilježeno *krizom* na planu očuvanja baštinjenoga sustava moralnih *vrednota* i zasada čak se ni *kršćanska obitelj* često ne umije odhrvati silini raznih vjetrova što osim neprestana pospješivanja profanacije ljudskoga duha prijete da oblacima uskovitlane prašine zatrpaju izvore iz kojih se taj ljudski duh napaja božanskom snagom. Ovi vjetrovi što pod krinkom suspektnih filmova, pjesmuljaka i kojekakvih »karpica i tričarija« dopiru do nas s prekomjerno glorificiranoga Zapada nimalo nisu tolerantni. Oni polako ali sigurno *truju* kako kršćanske tako i sve ostale *obitelji*, inficirajući ih otrovima narcistične samoopsjednutosti, pa se zbog toga mnoge *obitelji* nepo-

vratno raspadaju. No i unatoč tome razmišljanje o *toleranciji* ima smisla, jer iskustvo pokazuje da pretjerana stega rađa učincima koji su posve suprotni od onoga što bismo željeli. I tako možemo i u *kršćanskoj obitelji* promatrati svojevrsnu razapetost između težnje za skladom i opasnosti od rasapa. Zbog ispreplitanja međugeneracijskih razlika potrebno je da taj susret naraštaja u *obitelji* katkada poprimi obol sučeljavanja, pa čak i sukobljavanja; na trenutak se kršćanska ljubav i zajedništvo izgube iz vida, pa se iznova na djelu pokazuje *tolerancija*, izražena u vidu prijateljskog uvjeravanja, urazumljivanja, popuštanja i sl.

Gdjekad se, nažalost, ovi unutarobiteljski sukobi ne uzmognu prevladati, što urađa tragičnim posljedicama. Mnogo je takvih primjera u svjetskoj književnosti, pa je danas gotovo nemoguće nabrojiti sva književna djela u kojima se opisuje rasap *obitelji* (Th. Mann, J. Galsworthy, M. Krleža i dr.). O tome što nam na tom planu agresivno serviraju film i televizija suviše je govoriti. No na našu veliku sreću mnogi takvi sukobi završe divnim pomirenjem, pa je to veća šteta što se o tome ne govori na uvjerljiviji način. Tada bi i razgovor o *toleranciji* uvelike dobio na učinkovitosti, jer ovom pojmu neki kršćani pristupaju s bezrazložnim nepovjerenjem i ignorancijom.

3. *Tolerancijom do sklada i ljubavi*

Iz netom rečenoga vidjeli smo da smanjivanje *praga tolerancije* unutar *obitelji* predstavlja veoma uočljiv znak njezina mogućeg (nekad nažalost neizbježnog) rasapa koji se negativno odražava ne samo na *obitelj* nego i na društvo kao cjelinu. Stoga je *odgoj za toleranciju* jedna od važnih zadaća roditelja, učitelja i svećenika. Proces stjecanja i vježbanja *tolerancije* traje tijekom čitava života. Ona se često nađe uz bok s ostalim kršćanskim krepostima, dajući svojevrsnu podršku njihovu bujanju u ljudskoj nutрини.

Postavlja se, međutim, pitanje je li tolerancija doista prijeko potrebna tamo gdje je na djelu ljubav združena s uzajamnim prihvaćanjem, povjerenjem i odanošću. Odgovor je jasan: kad je u pitanju nešto takvo, *tolerancija* je već unaprijed duboko ugrađena u sve to. No budimo iskreni: takva ljubav, zasnovana na upravo spomenutim temeljima, ne susreće se baš tako često — pa čak ni među kršćanima. Stoga i vjernike treba odgajati za *toleranciju*, težeći pritom da ona bude postaja na putu do istinskog međusobna *prihvaćanja* i *ljubavi* koja će se što je više moguće približiti pavlovskom idealu što ga poznajemo iz 13. poglavlja Prve poslanice Korinćanima. Ta ljubav istodobno je za kršćane polazište kao i cilj za kojim valja težiti, pri čemu je *tolerancija* najdostupniji praktični barometar za promatranje dosegnuta unutarobiteljskog sklada. Taj se pak sklad najbolje očituje u međugeneracijskim odnosima u *obitelji* (roditelji–djeca i obratno).

Sveta Obitelj u kojoj je rastao Isus, premda obdarena posebnom ljubavlju i milošću s neba, također se temeljila na zasadama *tolerancije*. Svi znamo prizor zabrinutih roditelja koji traže Isusa tri dana, da bi ga napokon zatekli kako naučava u hramu. On zna da su ga oni brižno tražili, ali se čudi tome da upravo oni ne znaju kako mu je biti u kući njegova istinskoga Oca s kojim je on svagda u svemu jedno. No isti taj Isus pokazao je spram Josipa i Marije u mnogo čemu jedinstvenu *toleranciju*, pa je tako od toga trena pa sve do početka svoga javnog djelovanja proživio u skrovnosti njihova obiteljskog kutka.

Nakraju iz svega rečenoga možemo zaključiti da razmišljanjima o *toleranciji* treba s vremena na vrijeme posvetiti više prostora. Pastoralna djelatnost Crkve treba kao adresate u podjednakoj mjeri imati i pojedinca kao i *obitelj*, jer bez pojedinca nema *obitelji*, niti pak *obitelj* može opstojati bez bilo kojega od svojih članova, ma koliko pokatkad umiju biti individualistički netolerantni i izvanjski neosjetljivi na ljubav. Kršćanima pri svemu tome može unekoliko biti lakše jer nas Crkva svakodnevno u liturgiji opominje i potiče na ljubav, a ta se ljubav dugo i strpljivo izgrađuje — nerijetko i uz pomoć *tolerancije*.

TOLERANZ ALS GRUNDLEGENDE VORAUSSETZUNG DES ZUSAMMENLEBENS IN DER FAMILIE

Sead Muhamedagić

Zusammenfassung

Anlässlich des internationalen Jahres der Toleranz kommen im vorliegenden Beitrag zum Vorschein einige Aspekte der Toleranz als eines bedeutenden Lebensgestaltungsprinzips, das sich im alltäglichen Miteinander sowohl innerhalb einer christlichen als auch einer jeden Familie fortwährend bemerkbar macht. Festgestellt werden dabei zahlreiche Unterschiede zwischen den innerhalb der Familie vorkommenden Vertretern von zwei (manchmal auch drei) Generationen. Obgleich der Ausgangspunkt und nicht zuletzt auch das angestrebte Ziel der Gründung jeder Familie die Verwirklichung einer auf gegenseitiger Liebe, Ergebenheit und Vertrauensbildung beruhenden Lebensauffassung ist, deuten verschiedene, auf die alltägliche Lebenspraxis bezogene Erfahrungen darauf hin, daß die Toleranz jene grundlegende Voraussetzung ist, die für die Schaffung einer, für die Familie so spezifisch idyllischen Atmosphäre der Geborgenheit zwecks Abwicklung eines menschenwürdigen Lebens unentbehrlich ist. Wegen all dessen ist es notwendig, alle Menschen und nicht zuletzt auch die gläubigen Christen seit der frühesten Kindheit für die Toleranz zu erziehen, will dies eine wichtige Station auf dem Weg zur zeitlebens ersehnten Akzeptanz darstellen.

